

*Spaller Endre – Sebők Katalin – Peredy Zoltán –
Szenes Áron – Dévai-Veres Tímea*

Jövők záloga: a tudásalapú gazdaság

*Kutatás-fejlesztési és innovációs kitörési pontok
az operatív programokban (2014–2020)*

**Key to the Future:
the Knowledge-based Economy**
*Research, Development and Innovation Breakthroughs
in the Operational Programmes (2014–2020)*

*„A nemzet nagysága, boldogsága mindig csak magában a nemzetben rejtezik.”
(Gróf Széchenyi István)*

Összefoglalás

Az Európai Unió egyik legfontosabb prioritásként jelölte meg a kutatás, fejlesztés és innováció (KFI) erősítését. A *Befektetés a jövőbe. Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia (2013–2020)* c. dokumentum Magyarország gazdasági kitörési pontjaként fogalmazza meg az innovációt. Egyik alapvető, számszerűsíthető célja a kutatás-fejlesztésre és innovációra (KFI) fordított összegeknek a GDP 1,8%-ára való növelése hazánkban. A cél

SPALLER ENDRE, elnök, Nemzeti Innovációs Hivatal, SEBŐK KATALIN, főosztályvezető, DR. PEREDY ZOLTÁN, főosztályvezető-helyettes, DR. SZENES ÁRON, munkatárs, DÉVAI-VERES TÍMEA, munkatárs, Nemzeti Innovációs Hivatal, Stratégiai Főosztály (strategia@nih.gov.hu).

elérésének egyik legfontosabb ösztönzője lehet az európai uniós források pályázati úton történő bevonása a KFI-szektorban, amelynek eszközét az operatív programok jelentik. A 2014–2020-as uniós tervezési periódusban a hazai társfinanszírozással együttvéve jelentős támogatási forráshoz juthat a magyar KFI-terület. Nincs olyan magyarországi régió, amely saját kitörési pontjaként ne az innovációt fogalmazná meg. Habár az innováció csak egy operatív program nevében jelenik meg, minden operatív program céljainak megvalósítása során lehetséges az innovatív megoldások megvalósítása, alkalmazása is. Ennek mikéntjét (forrásait) mutatja be ez a tanulmány. Tanulmányunk célja az operatív programokban¹ közvetlenül, illetve közvetve megjelenő KFI-lehetőségek bemutatása, mivel a KFI-terület finanszírozása a jövőbe történő hosszú távú befektetést jelent.

Summary

One of the most important and crucial priority of the European Union strengthening the R&D and innovation. The *Investment in the future: National Research and Innovation Strategy (2013–2020)* is defining the innovation as a economic breakthrough point for Hungary. The Strategy is aiming to achieve the targeted 1.8% GERD/GDP ratio at the end of this decade. In order to reach implement this goal – Hungary intends to spend significantly more resources coming from the Structural Fund and Cohesion Fund in the 2014-2020 period directly on R&D and innovation through the Operational Programmes. Every Hungarian region focuses on innovation in its own regional development strategy as a potential breakthrough point. Although the name of innovation appears directly only in one Operational Programme (Economic Development and Innovation Operational Programme – EDIOP), in case of every Operational Programme is possible to apply innovative approaches and solutions in the course of the implementation of the OP's. This publication summaries briefly how to take it into the practice, in other words to show the direct and indirect R&D and innovation possibilities, since R&D and innovation is a long-term investment in the future.

STRATÉGIAI HÁTTÉR

A nemzetközi tapasztalatok szerint hosszabb távon azon nemzetgazdaságok sikeresek és tudnak helytállni a globális versenyben, amelyeknél a gazdaság egészében folyamatosan új tudás jelenik meg. A fenntartható gazdasági növekedésnek és a jólét növekedésének alapvetően kétféle módja van: az erőforrások, mint a tőke és a munka bővítése, valamint az erőforrások hatékonyabb felhasználása, azaz a technológiai fejlődés. Ez utóbbi nagyobb súllyal és tartósabban járul hozzá a gazdasági növekedéshez, mint az erőforrások pusztá bővítése. Az innováció megfelelő eszköz arra, hogy nemzeti és globális szinten egyaránt sikeresen megbirkózzunk a társadalom és a gazdaság egészét érintő problémákkal, az egyre sürgetőbbé váló globális kihívásokkal – az éghajlatváltozás hatásaival, az energiaforrások és más erőforrások fogyatkozásával, az egészséget és öregedést érintő problémákkal.

Európa nincs híján a lehetőségeknek és képességeknek. Vannak a világ élvonalába tartozó kutatói, vállalkozói, vállalatai, és speciális erősséget jelentenek az európai értékek, a hagyományok, a kreativitás és a sokféleség. Európa nagy léptekkel halad abba az irányba, hogy megteremtse a világ legnagyobb belső piacát. Az európai vállalkozások és a civil társadalom képviselői világszerte aktívak a feltörekvő és fejlődő gazdaságokban. A világot megváltoztató számos innováció Európából ered, de ennél még sokkal többet kell tenni. Egy gyorsan változó globális gazdaságban erősségekre kell építeni, és le kell küzdeni a gyengeségeket.

A hazai stratégiai tervezésnek, valamint az operatív programoknak összhangban kell lenniük a legfontosabb összeurópai kezdeményezésekkel, célkitűzésekkel és uniós jogszabályi keretekkel. Ezek legfontosabb alapját a most kezdődő és 2020-ig tartó időszakban az Európa 2020 stratégia² jelenti. Ennek legfontosabb prioritásai a kutatás és innováció, az információs és kommunikációs technológiák (IKT), a kis- és középvállalkozások (kkv-k), valamint az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság támogatása. Az Európai Unió a közös stratégiai célkitűzések, a versenyképesség növelése, valamint az egyenlőtlenségek csökkentése érdekében különböző pénzügyi alapokat hozott létre. Ezek rendszerére, részletes ismertetésére jelen tanulmány keretei között nem térünk ki, azonban az operatív programok közötti összefüggések megértéséhez a legfontosabb információkat kiemeljük.

Az operatív programok forrásai tehát az Európai Unió Strukturális Alapjai: a) Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA)³, amely elsősorban infrastrukturális beruházásokat támogat, b) az Európai Szociális Alap (ESZA)⁴, amely humánerőforrás-fejlesztést (foglalkoztatást, oktatást és képzést) támogat. Ezenkívül még elérhetők az Unió legszegényebb tagállamainak fejlettségbeli különbségét elsősorban a közlekedési és környezetvédelmi területen csökkentő Kohéziós Alap⁵, a vidékfejlesztést támogató alap, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA)⁶, valamint a tengerügyi és halászati ágazatot támogató alap, az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA)⁷ forrásai is. Az alapoknak vannak közös felhasználási feltételei, amelynek értelmében a nyújtott támogatás az alábbi célok⁸ érdekében használható fel:

1. A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése.
2. Az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, a technológiák használata minőségének javítása.
3. A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági, a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének javítása.
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban.
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása.
6. A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása.
7. A fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban.
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése.

9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem.

10. Az oktatásba, a készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás.

11. Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás.

A fenti célok megvalósítását követi a Széchenyi 2020⁹, amely a Nemzeti Reform Program¹⁰ mentén az uniós források felhasználását, az operatív programok megvalósítását szolgáló hazai program. A Széchenyi 2020 legfontosabb célterületekként kiemeli a munkahelyteremtést, a vállalkozások versenyképességének javítását, a szegénység elleni küzdelmet és az oktatást, az energiahatékonyság javítását és a környezetvédelmet, a közlekedés korszerűsítését, valamint a kutatások, fejlesztések támogatását. Tanulmányunk fókuszában ez utóbbi terület áll, amely mind az európai uniós stratégiai tervdokumentumokban (az Innovatív Unió¹¹), mind a hazai tervezésben (Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia [2014–2020]¹²) kiemelt szerepet kap. A kutatás, a (technológiai) fejlesztés és az innováció a gazdaságfejlesztés egyik kiemelten fontos motorja. Mint ilyen, a gazdaságfejlesztést szolgáló operatív programokban jelenik meg direkt módon, azonban innovatív megoldásokra a többi érintett, támogatandó szakterületen is szükség van. Az ún. követő innováció¹³ során ugyanis mind a vállalkozások versenyképessége, mind a közszolgáltatások színvonala, mind pedig a lakosság általános jóléte szempontjából a befektetett források a lehető legjobb, ár-érték arányú megtérülést nyújtják. Tanulmányunkban ezt a logikát követve ismertetjük az operatív programok általános felépítését, majd kiemeljük a célzott KFI-támogatásokat, valamint azokat a lehetőségeket, amelyek a KFI-célkitűzéseket közvetett módon szolgálják, illetve lehetőséget adnak innovatív megoldásokra.

Az operatív programok, illetve az európai uniós források felhasználásának általános szabályaiból adódóan ki kell emelni azt a jelentős feltételt, hogy az operatív programok fő megvalósítási területei az ún. konvergenciarégiók, amelyek Magyarország Budapesten és Pest megyén (a központi régió, azaz Közép-Magyarország) kívüli területei. Ez a tény különösen nagy jelentőségű a KFI-szektorra érintően, ugyanis a hazai KFI-tevékenység többsége a központi régióban koncentrálódik,¹⁴ azonban lesz lehetőség – ha csak kismértékben is – az itteni fejlesztések támogatására is. A régió K+F-intenzitását igazolja az a tény, hogy 2011-ben Közép-Magyarországon foglalkoztatták a teljes munkaidőre átszámolt kutató-fejlesztők csaknem kétharmadát (65,8%), ezen belül Budapesten 61,4%-ot. A magyar KFI-terület koncentráltasága a GERD¹⁵/GDP adatokban is megmutatkozik: Közép-Magyarországon a GERD/GDP mutató szintje (1,63%) jóval meghaladja az országos átlagot (1,21%); ez főleg Budapestnek köszönhető, ahol ez az érték 1,98%.¹⁶

A felhasználás általános szabályaihoz kapcsolódóan érdemes megemlíteni a kormány 1731/2013. (X. 11.) Korm. határozatát¹⁷ a 2014–2020-as európai uniós programok lebonyolításának alapelveiről, amely az egyes operatív programok pályázatainak való hatékonyabb részvételt segítik:

– Egyszerűsített, a már meglévő közigazgatási és egyéb nyilvántartási adatokon felül – csak a szükséges mértékben – túlmutató információk megadására irányuló eljárásrend kerül kidolgozásra.

– Cél, hogy 100 millió forint fejlesztési értékig a fejlesztéspolitikai jogviszony normatív feltételek teljesülésével jöjjön létre.

– A közsférában érintett szervezeti pályázók esetén a pályáztatás jelenlegi gyakorlata megszűnik. Egyszerűsített eljárás lesz, utólagos monitoring-ellenőrzéssel, helyi és regionális intézményrendszerrel. Nem lesz projektmenedzsment-költség – belső apparátus kell.

– A pályázatok értékelését az intézményrendszeren belüli kapacitásokkal kell megoldani, külső erőforrások igénybevétele nélkül.

– Egyszerűsített, átláthatóbb közbeszerzési rendszer.

– Egyszerűsített elszámolási rendszerek, felületek kialakítása.

– A pályázatokban hozott döntési folyamatok nyilvánossága.

AZ OPERATÍV PROGRAMOK¹⁸

A *Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)* a felhasználható források tekintetében jelentősen nagyobb a többi operatív programnál. A hazai gazdaság fejlesztése a kkv-k fejlesztése, a kutatás, technológiai fejlesztés és innováció, az infokommunikációs fejlesztések, az energiahatékonyság, a foglalkoztatás segítése, a turizmus fejlesztése, valamint pénzügyi eszközök gazdaságfejlesztési prioritásai mentén valósulnak meg. E helyen fontos leszögezni azt az alapvető elhatárolási szempontot, hogy a GINOP-ban a konvergenciaregiónál vállalkozásfejlesztéseire nyílik mód, míg a következőkben bemutatott, ágazati fókuszú operatív programok alapvetően a lakosság és a közsféra fejlesztési igényeit szolgálják. Ezek mellett a központi régió, valamint a helyi terület- és településfejlesztési igényeket más-más operatív program szolgálja ki (lásd később), azonban a főbb célkitűzések az Európa 2020 mentén közősek. A GINOP fő célkitűzése a vállalkozások versenyképességének javítása, kiemelten a kis- és középvállalati szektor megerősítésével. Ennek egyik fő eszköze lehet a vállalkozások innovációs potenciáljának növelése (az eszközeit lásd részletesen a következő fejezetben). A vállalkozások infrastrukturális fejlesztései között az operatív program a legfejlettebb infokommunikációs technológiák elérését is hozzáférhetővé kívánja tenni a megvalósítandó akciótervek, pályázati konstrukciók keretében. A fenntarthatóság, a környezettudatosság és energiahatékonyság további fontos pillérei a gazdaságfejlesztésnek. Az infrastruktúra-fejlesztések mellett a humánoldali célkitűzések fókuszában a foglalkoztatottság fenntartható és minőségi fejlesztése áll, amelyet elsősorban képzésekkel, a munkavállalói mobilitás növelésével kívánja elérni az operatív program. A következő programozási ciklusban jelentősen kiszélesedik a vállalkozásfejlesztésre fordítható pénzügyi eszközök nyújtotta lehetőségek tárháza.

A felzárkóztató európai uniós programok a konvergenciaregiónál fejlesztésére irányulnak, azonban Magyarország fejlettebb Közép-Magyarország régiójának is biztosítani kell a további fejlődés lehetőségét, versenyképességének növelését. Ebben a térségben kettős problémával kell szembenézni, ezáltal a célok és a véghezviendő fejlesztések is kettős természetűek: Budapest és Pest megye között fejlettségi szempontból jelentős méretű szakadék figyelhető meg. Jól reprezentálja ezt a tényt, hogy míg például Budapesten

2012-ben az egy főre jutó bruttó hazai termék több mint 6 millió Ft volt, addig Pest megyében mindössze $\approx 2,35$ millió Ft volt ez az érték, ami az országos átlag szintje alatt van.¹⁹ Ezt a fejlettségbeli különbséget a *Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)* a KFI-terület szükségleteire nyújtott megoldásokkal enyhítené. A kevésbé fejlett területek lehetőséget kapnak a kitörésre, emellett a már fejlett területek tovább növelhetik versenyképességüket, kiválóságukat, egyben dinamizálhatják is az egész régiót. A VEKOP egyik legfontosabb célkitűzése – a GINOP-hoz hasonlóan – a vállalkozások versenyképességének javítása, a foglalkoztatás ösztönzése és a tudásgazdaság fejlesztése. A VEKOP is lehetőséget nyújt a pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztésére, a közösség által irányított helyi fejlesztések (Community-led Local Development, rövidítve: CLLD²⁰) típusú programokra, emellett megjelennek a társadalmi befogadást szolgáló programok is. A prioritások között kiemelkedő szerepe lesz az energiahatékonyság javítását célzó programoknak (különösen a közlekedés vonatkozásában).

Az *Emberierőforrás-fejlesztési Operatív Program (EFOP)* kiemelt fejlesztési területei a (mély)szegénység elleni küzdelem (továbbá a társadalmi innováció, lásd később), a szociális ellátórendszer fejlesztése, valamint az oktatási és tudományos célkitűzések megvalósítása. A legjelentősebb célkitűzések megvalósítását az operatív program két főbb csoportra tervezi felosztani: infrastrukturális, illetve humánerőforrás-fejlesztésre, amellyel követi az uniós források (ERFA/ESZA) struktúráját. A társadalmi felzárkóztatást érintő célok keretében az operatív program megvalósítása során mind a szociális, mind az egészségügyi ellátórendszer fejlesztésére nyílik majd mód. A GINOP céljaival összhangban (lásd korábban) a foglalkoztatás elősegítése kiemelt célja az EFOP-nak. Az oktatás fejlesztése szintén infrastrukturális és humánerőforrás-fejlesztéseken keresztül öleli fel a szektor teljes vertikumát a közoktatástól a szakképzésen át a felsőoktatásig. Ez utóbbi, különösen a tudományos kiválóságban élenjáró egyetemek strukturális fejlesztése szoros összefüggésben áll tudásbázisaink kiemelt szereplőivel, az akadémiai kutatóintézetekkel, illetve a további, állami tulajdonú kutató-fejlesztő helyekkel. Az operatív program kiemelt célja az itt zajló, elsősorban felfedező (vagy alap-) kutatások támogatása (lásd később).

A korábbi tervezésekben az EFOP-hoz kapcsolódóan, de végül önálló operatív programon belül valósulhat meg a következő programozási ciklusban a közigazgatás fejlesztése is (*Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program – KÖFOP*).

A leginkább rászorultakat szintén önálló operatív program, a *Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP)* segíti. Az RSZTOP a korábbi tervezésekben a KÖFOP-hoz hasonlóan szintén az EFOP része volt.

A *Környezeti és Energhatékonyági Operatív Program (KEHOP)* bizonyos szempontból szorosan kapcsolódó, más nézőpontból azonban két különálló területet fog össze. Jelen tanulmányunknak nem célja a környezetvédelmi, illetve az energetikai ágazatok összefüggéseinek feltárása, e két területet azért kezeljük viszonylagosan együtt, mert az operatív programok struktúráját követjük. Magán a programon belül azonban a két ágazat jól elkülönül. A kapcsolódási pontot a klímaváltozásra adott válaszreakciók jelentik: mind a megelőzést, mind akár a „cső végi” megoldásokat tekintjük. A klímaváltozás hazai következményeit tekintve a közvetlen hatásokat hazánkban az egyre gya-

koribbá váló szélsőséges időjárás viszonyok okozta árvizek jelentik, de idesorolhatjuk a homokhátságokon jelentkező problémákat is. Az előbbire keres – minél innovatívabb – válaszokat a KEHOP. A víztöbblet mellett azonban a másik szélsőség, a vízhiány jelent újabb megoldandó problémát, a vízháztartásunkban pedig a szennyvízkezelés. Mind az OECD, mind az EU környezetvédelmi célkitűzéseinek²¹ szakterületi fókuszában a már említett szennyvízkezelés és mások mellett (pl. levegőszennyezés csökkentése) a hulladékkezelés és -gazdálkodás, illetve a természet és élővilág védelme áll. Ezt az operatív program struktúrája is követi. Az eddig felsoroltak mellé a környezetvédelmet támogató energetikai megoldásokat kívánja segíteni az operatív program az energiahatékonyság növelésével és a megújuló energiaforrások felhasználásával.

Az Európai Unió közlekedésfejlesztésre fordítható forrásain túl a bevezetőben részletezett kohéziós és strukturális alap forrásain kívül kiemelendő az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (CEF)²², amely források az operatív programokon kívül használhatóak fel, de csak szigorú megkötésekkel az Európa 2020 stratégiában megfogalmazott ún. transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T)²³ fejlesztésére. Ez csak a szűkebb értelemben vett törzshálózatot jelenti, amelyet a CEF-rendelet pontosan megjelöl.²⁴ Az *Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)* a TEN-T hálózaton kívüli közlekedési fejlesztéseket is magában foglal (KA- és ERFA-forrásokból). A fejlesztési programok „klasszikus” felépítést követnek: vasúti, elővárosi, közúti és vízi közlekedésben. Fontos kiemelni, hogy a városi és elővárosi fejlesztések közül a vasúti és a kötőpályás fejlesztéseket, illetve a kapcsolódó, intermodális közlekedési csomópontok fejlesztéseit lehet az IKOP keretei között megvalósítani, a közúti fejlesztésekre pedig a TOP-ban (és a VEKOP-ban) kerülhet sor. Hasonló forrásmegosztás valósul meg a közúti fejlesztésekben, ahol az IKOP-ban a főutak, a TOP-ban és VEKOP-ban a mellékutakra összpontosul a forrásallokáció. A közlekedésfejlesztés integrációjára az operatív program horizontális elemeinek megvalósításával kerülhet sor: az intelligens közlekedési rendszereken, valamint a közlekedésbiztonságon keresztül.

A *Területfejlesztési Operatív Program (TOP)* az előzőekben ismertetett operatív programok – némi egyszerűsítéssel élve – ágazati struktúrájának térségi, területi leképezését jelenti. Az előző programozási ciklushoz képest a területfejlesztés (ahogy még később is utalunk rá) mind a tervezés szintjén, mint pedig a későbbi megvalósításkor megyei szinten (azaz NUTS 3) zajlik. A magyarországi Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS, Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklatúrája) az egész Európai Uniót lefedő rendszer része, amelyet az EU statisztikai hivatala, az Eurostat fejlesztett ki, és amelyet hivatalosan az 1059/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet rögzít. NUTS 1-es szinten Magyarország három országrészre oszlik. A NUTS 2 hét tervezési-statisztikai régióból áll, a NUTS 3-as szint (a legalacsonyabb) pedig a megyéknek és Budapestnek felel meg.

Maga a TOP a teljes konvergenciaregiót öleli fel, azonban az intézkedések a megyei, illetve megyei jogú városok struktúrájáig száll le. A tervezéskor ez azt a kimondott célt szolgálta, hogy az egyes fejlesztési régiók ne egymás vetélytársaiként jelenjenek meg, hanem a szinergiák (és az intelligens szakosodás²⁵) megvalósítására nyíljon lehetőség, ideértve a már bemutatott operatív programokat is, amelyek mentén körvo-

nalazódnak a TOP kiemelt prioritástengelyei is. Továbbra is a leghangsúlyosabb elem a gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, illetve megjelenik a környezetvédelem (ideértve a rehabilitációt is), energiahatékonyság, közlekedésfejlesztés, valamint a szociális és közösségi szolgáltatások, alap- és középfokú oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális és humán erőforrás-fejlesztések. Az EFOP és RSZTOP szociális fejlesztési prioritásokhoz való kapcsolódása pedig a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatásán keresztül ragadható meg. Mindezeknél a területeknél azonban hangsúlyozottan ki kell emelni, hogy a kis léptékű, helyi szintű megvalósításra fókuszál az operatív program.

A TOP-ban prioritásként helyet kapnak a közösség által irányított helyi fejlesztések (Community-led Local Development, rövidítve: CLLD²⁶). Ezeknél a fejlesztéseknél összehangoltan, egyszerre használhatók fel EMVA-, ETHA-, ESZA- és ERFA-források. A több alapból történő finanszírozás mellett megvalósul a fejlesztési szereplők integrációja is: a helyi fejlesztési stratégiák összeállításában és megvalósításában a helyi vállalkozói, civil és közszféra partnersége alapvető elv. Fontos kiemelni, hogy a CLLD-típusú megközelítés lehetőséget ad a helyi közösségeknek, akciócsoportoknak az alulról jövő kezdeményezések megvalósítására, integrált, több szektort felölelő, területspecifikus stratégiájuk kialakítására, illetve helyi szinten kiegészíti az egyéb fejlesztési támogatásokat. A CLLD-módszertan figyelembe veszi a helyi igényeket és lehetőségeket, a helyi környezetben innovatív jellemzőket foglal magában, hálózatépítési tevékenységeket, valamint értelemszerűen együttműködést is tartalmaz.

A *Vidékfejlesztési Program (VP)* az eddig bemutatott operatív programoktól eltérően az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA)²⁷ nyújtandó vidékfejlesztési támogatásokból gazdálkodik. A 2014–2020-as időszakra vonatkozó magyar nemzeti vidékfejlesztési program alapját a 2012-ben elfogadott Nemzeti Vidékstratégia 2012–2020 adja.²⁸ Az EMVA prioritásait alapvetően az agrár- és az élelmiszer-gazdasági fejlesztések adják, ehhez társul a KFI, az agrár-környezetgazdaság (az ehhez kapcsolható ökoszisztéma-helyreállítás), az erőforrás-hatékonyság, valamint a társadalmi befogadás előmozdítása. A vidékfejlesztési program alapvetően követi ezt a hatos tagozódást: a program fókuszai a mezőgazdasági üzemek életképességének és a termelés hatékonyságának javítása minden alágazatban (illetve az erdőgazdálkodásban), az élelmiszerlánc-szervezés, a mezőgazdasági és erdészeti ökoszisztémák helyreállítása, a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben, a tudásátadás és az innováció előmozdítása az ágazatban (lásd később).

Az EU 2020 tematikus céljai között harmadik helyen szerepel a kkv-k, a mezőgazdasági, a halászati és az akvakultúra-ágazat versenyképességének javítása. Magyarország a versenyképes halászati és akvakultúra-ágazat célkitűzéseinek eléréséhez a *Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP)*²⁹ célzott intézkedéseivel kíván hozzájárulni. Az ágazat legfontosabb feladata az, hogy a hazai és külföldi fogyasztókat kiváló minőségű hallal, haltermékkel lássa el, a belső termelés növelése és a technológiai, környezeti feltételek javítása által. A halgazdálkodás támogatása nemcsak gazdasági szempontból lényeges, az intézkedések erősítik az egészséges életmód és táplálkozás szemléletét, az ökoturizmust és a környezet védelmét, egyúttal a vidéki tradíciók, értékek megőrzése és az ágazat helyi szereplőinek érdekeltté tétele, a munkahelyek erősítése is megvalósulhat.

KFI AZ OPERATÍV PROGRAMOKBAN

A következő európai uniós pénzügyi támogatási periódusban erős KFI-fókuszot kapnak a gazdaságfejlesztés főbb irányai. A kkv-k fejlesztése kiemelt jelentőségű, figyelembe véve, hogy a hazai vállalkozások többsége ebbe a kategóriába sorolható. Így a forrásokból ez a vállalkozói réteg nagy arányban részesülhet. A kkv-k növekedésére, fejlesztésére, versenyképességük és együttműködésük növelésére, valamint a foglalkoztatás ösztönzésére irányuló célkitűzések és intézkedések esetében előnyt élveznek az innováció ösztönzésére irányuló törekvések. A GINOP keretében így lehetőség nyílik a vállalkozói, versenyképes tudás fejlesztésére, a kkv-k innovációs tevékenységének támogatására inkubátorszolgáltatások, ipari, tudományos és technológiai parkok, valamint logisztikai központok korszerűsítésén keresztül, klaszterfejlesztésre, technológiatranszfer és tudásmegosztás elősegítését támogató projektek megvalósítására. Érdeemi változást hozhat a fejlesztések során a célzott, integrált és a kitörési pontok mentén történő fejlesztési szempontok érvényesítése.

A vállalkozások erősítésére irányuló célkitűzésekkel párhuzamosan a tudásgazdaság fejlesztését külön intézkedésekkel erősíti a GINOP. A terület KFI-kihívásaira megoldást kíván nyújtani a fokozott vállalati K+I-aktivitás ösztönzésével, stratégiai K+I-hálózatok beágyazásával, korszerű K+I-kapacitások megteremtésével. Lehetőség nyílik az innovatív vállalkozások prototípus-, termék-, technológia- és szolgáltatásfejlesztésére, támogatást kapnak a kkv-k és feltalálók innovációs szolgáltatásvásárlásra, iparjogvédelmi tevékenység erősítésére. A kihívást egy valóban jól működő innovációs ökoszisztéma kiépítése jelenti, melynek szereplői képesek a nemzetközi kiválósági együttműködésekbe bekapcsolódni, nagy léptékű kutatási programokat véghezvinni. A kiválóság és a versenyképesség alapvető feltételeinek biztosítása is megvalósítható, többek között a hazai kutató-fejlesztő helyek elavult műszerállományának fejlesztésével, nemzetközi érdekeltsgű kompetenciaközpontok támogatásával, a magas színvonalú K+F-kapacitások kritikus tömegének létrehozásával.

Lehetőség lesz nagyméretű K+I-együttműködések közvetlen támogatására, nyílt innovációba történő beruházásokra. Olyan nagy léptékű kutatási programokat érdemes végigvinni, amelyek valamely társadalmi kihívásra, problémára keresik a megoldást, és egyúttal hozzájárulnak az európai ipari versenyképesség növeléséhez.

Az IKT több ágazat alapvető részét képezi, de infokommunikációs fejlesztésekre elsősorban a GINOP nyújt lehetőséget. A GINOP biztosítana forrásokat az IKT-vállalkozásoknak, szakembereknek, oktatási intézményeknek ahhoz, hogy innovatív, magas hozzáadott értékű termékeket, szolgáltatásokat fejlesszenek, mellyel sikeresen kiléphetnek a nemzetközi piacra.

A GINOP nemcsak a hagyományosan KFI-igényes ágazatok fejlesztésére fókuszál, megjelenik például a turisztikai innováció lehetősége is, innovatív marketingakciók, egészségturisztikai intézkedések keretében.

Kiemelt szerepe lesz a pénzügyi eszközöknek, azaz a visszatérítendő forrásoknak ebben a hétéves ciklusban, az előző időszakhoz képest többszörös forrással lehet számolni. A GINOP a VEKOP-pal együtt biztosítja a szükséges forrást a piaci forrásokból

nem megfelelően finanszírozott kkv-k számára, versenyképességük javítására, megújuló energiaforrások alkalmazására, KFI-projektek végrehajtására. Alapvetően megerősödik majd a visszatérítendő támogatások szerepe, illetve a magvető és kockázati tőke mellett olyan tőkealapokra is lehet számítani, melyek alacsonyabb hozamot várnak el. A finanszírozási lehetőségek kibővítésével ösztönözni kívánják az innovatív ötletek megvalósítását, a pénzügyi eszközök több mint felét KFI- és kkv-fejlesztési célokra irányozza elő az operatív program.

A VEKOP három nagy területen tervez beavatkozásokat és forrásallokációt: a regionális gazdasági teljesítmény fenntartható növelése, a közösségi infrastruktúra fejlesztése és a foglalkoztathatóságot segítő társadalmi környezet fejlesztése területén.

A GINOP-hoz hasonlóan, itt is központi szerep jut azoknak a megoldásoknak, melyek az innovációs rendszer/ökoszisztéma fejlesztésére irányulnak. A KFI-terület támogatására irányuló intézkedések között olyan projektek végrehajtására nyílik majd lehetőség, ami ösztönzi a vállalati KFI-tevékenységet, erősíti a stratégiai KFI-együttműködéseket, a kutatóintézeti kiválóságot és a nemzetközi együttműködéseket.³⁰ A VEKOP célzott támogatásokkal kíván hozzájárulni a tudás- és technológiatranszfer hatékonyságának növeléséhez, a tudásbázisok és vállalatok közötti együttműködések erősítéséhez; speciális programok jelentik majd a megoldást a K+F-működőtőke vonzására. A tudásáramlás erősítésére és jövőbe mutató, stratégiai jelentőségű projektek megvalósítására a K+F Versenyképességi és Kiválósági Szerződés biztosítanak lehetőséget.

A forrásbevonási kilátások javulnak, a vállalkozásoknak lehetőségük lesz különböző életszakasz és élethelyzet szerinti fejlesztésre, az eddig forrásokhoz nem megfelelő mértékben jutó induló, startup vállalkozások is nagyobb eséllyel részesülhetnek az EU-s forrásokból.

A VEKOP támogat nem technologiaintenzív fejlesztéseket, többek között ösztönzi az egészségturisztikai, kreatívipari innovációs fejlesztéseket. Előtérbe kerülnek a társadalmi innovációk is, mivel a változó gazdasági körülményekkel lépést tartani csak az innovatív megoldások alkalmazásával lehet.

A GINOP (és VEKOP) mellett az EFOP különít el széles körű támogatási lehetőséget a kutatás-fejlesztési és innovációs programokra. A megvalósítandó célok fókuszában a tudományos kiválóság, a tématerületeket, célcsoportját tekintve pedig a felfedező vagy alap kutatás, illetve elsősorban az akadémiai szféra áll. Az infrastruktúra-fejlesztéseket illetően kiemelendő a kutatási infrastruktúra, műszerezettség fejlesztése, ideértve az alap-infrastruktúrát, eszközbeszerzéseket és azok üzemeltetését is. Nemzetközi kutatási infrastruktúrához, valamint nemzetközi tudományos tartalmakhoz való hozzáférésre is lehetőség nyílik.

Az infrastruktúra-fejlesztés, illetve -hozzáférés mellett a kutatók egyéni törekvéseinek megvalósítására, a kutatói állomány számszerű növelésére és versenyképességének erősítésére is külön intézkedésekkel tervez az EFOP. A kutatói utánpótlás fenntartására, a kutatói mobilitás segítésére, a kutatók továbbképzésére, az élethosszig tartó tanulás mellett a GINOP célkitűzéseivel kapcsolódóan, a kutatói hálózatok, az alap kutatás és az akadémiai szféra, valamint a vállalatok és technológiai fejlesztés-

tések összekapcsolására adnak lehetőséget az EFOP keretei között megvalósítható projektek.

A KEHOP az energiahatékonyság növelése keretében tervez a második és harmadik generációs bioüzemanyagok területén pilotprojektek megvalósításával. Ahogyan azt már kiemeltük, a KFI-források az energetikai (alap) kutatások, fejlesztések esetén a GINOP-ban koncentrálnak, azonban a KEHOP lehetőséget kíván biztosítani egy olyan kísérleti program megvalósítására, amely dekarbonizációval kapcsolatos technológiai innovációt valósítana meg, és amely egy újonnan kifejlesztett prototípus megépítését és tesztelését teszi lehetővé, még az ipari környezetbe való bevezetést megelőzően. Fontos azonban megjegyezni, hogy olyan prototípusok tesztelésére nyílhat lehetőség, amelyek már készen állnak hazánkban vagy akár az Unióban, azonban azzal a fontos kikötéssel, hogy egy termékre, prototípusra csak egy pilotprojektet lehetne megvalósítani.

A közvetett kkv-támogatásból kiemelendő az innovatív vállalkozások technológia- és termékfejlesztéseinek, illetve piacra jutásának támogatása. Lehetőség nyílhat az operatív program keretei között olyan infrastrukturális és IKT-fejlesztésekre is, amelyek közvetlenül segíthetik a vállalati KFI-t. Az operatív program speciális jelentőségét az adja, hogy a már ismertetett, általános gazdaságfejlesztési és innovációs szempontok mellett lehetőség nyílik a térségi igényeknek megfelelő, szakosodott, a terület adottságaira szabott fejlesztési irányok megvalósítására. Az operatív programok közül leghangsúlyosabban a TOP esetében van lehetőségük a helyi szereplőknek, a civil, állami és magánszféra képviselőinek a helyi igényeik megfogalmazására és a fejlesztési irányok kijelölésére.

Amint arra már korábban felhívtuk a figyelmet, a VP kiemelten kezeli a KFI-célkitűzéseket. Azon túl, hogy a program általános, mindent átfogó célként fogalmazza meg az ágazat innovációs potenciáljának növekedését, célzott, illetve ágazati fókuszú intézkedéseket is tervez a KFI területén. Az ágazati innovációs teljesítményt alapvetően képzésekkel, szaktanácsadással, az érintett ágazatok vállalkozói oldalának szakmai felkészítésével, valamint a kapcsolati hálózatok növelésével kívánja segíteni (elsősorban az ún. követő innovációt elősegítve). Az agrár-tudásközpontok megerősítése is kiemelt szerepet kap a következő időszakban, illetve – ahogyan már több más ágazatban is láthatjuk, itt is – megjelenik az infokommunikációs technológiák fejlesztése.

A hazai haltermelés elsősorban az elmaradottabb, vidéki térségekre koncentrálódik. A felzárkózást az innovatív megoldások alkalmazása jelentheti a helyi közösség számára. Tudásalapú megközelítéssel és fejlesztéssel le lehet küzdeni a halgazdálkodás egyes területeinek gyengeségeit.³¹ Részben KFI-tevékenységet igényel a megfelelő minőségű halgyógyszerek és haltakarmány hazai előállítás, alternatív (például geotermikus) energia használata, a hatékony halvédelem, a diverz méretű és alakú halak feldolgozása, a halszaporítás. Növelni lehet a gyakorlatorientált tógazdasági pilotprojektek számát, az akvakultúra-gépesítési KFI-munka szintjét, a feldolgozóipari, élelmiszer-technológiai KFI szintjét. KFI-lehetőségek rejlenek továbbá a hal-biodiverzitás megőrzésére vonatkozó kutatásokban, a hozamnövekedést eredményező technológiai fejlesztésekben, a teljes „élelmiszerláncot” felölelő technológia kifejlesztésében.

INNOVATÍV MEGOLDÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

Az előző fejezetben kiemeltük az operatív programok azon vonatkozásait, amelyekben a kutatás-fejlesztést, illetve az innovációt közvetlenül támogató irányvonalak jelentek meg. Ahogyan azt láthattuk, ezek elsősorban a GINOP-ban (illetve „tükörprogramjában”, a VEKOP-ban), valamint az EFOP-ban koncentrálódnak. Az operatív programok azonban tág teret nyújtanak (a tervezési fázisban mindenképpen) a megvalósítás terén különböző kutatás-fejlesztést támogató megvalósításoknak. Az innovatív fejlesztések, követő innováció, a tágabb értelemben vett innováció terén még ennél is szélesebb körű lehetőségek nyílnak meg, kiemelten a pályázói oldalon. A következő fejezetben – a teljesség igénye nélkül – kiemeljük az operatív programok azon területeit, ahol direkt módon nem jelenik meg a KFI. Lehetőséget látunk azonban arra, hogy a horizontális jellegű KFI területén megnyíló lehetőségeket az operatív programok megvalósuló intézkedéseinek keresztül lehessen szélesebb körbe tárni.

Amellett, hogy a GINOP (már az elnevezéséből adódóan is) kiemelten kezeli a KFI-területet, a direkt intézkedéseken túl is számtalan lehetőséget rejt magában az innovatív vállalkozások számára. Amikor ugyanis általános infrastruktúra- vagy humán-erőforrás-fejlesztésre ad lehetőséget, ott ezek a fejlesztések szolgálhatják az innovatív vállalkozások K+F+I irányú érdekeit is.

A turisztikai fejlesztések szorosan összekapcsolódnak a környezet- és egészségügyi tudossággal, amelyből adódóan az itt érdekelt egészségügyi turisztikai és nagy hozzáadott értékkel bíró egészségügyi ágazat szerepén keresztül a KFI jelentősége tovább nő.

Az EFOP az alapkutatás tudásbázisainak megerősítése mellett önmagában is komplex KFI-fejlesztési forrás. Az önálló operatív programmá vált KÖFOP, a ma már a hazánkban Magyar Zoltánig³² visszanyúló alapokkal rendelkező, széles körű, aktuális szakirodalommal is támogatott közigazgatási innováció szükségszerűen be kell hogy fonja a teljes operatív programot. A szintén a korábbi EFOP-tervezésekben megjelenő szociális innováció³³ megvalósítására ad lehetőséget az RSZTOP, a leginkább rászorulóknak társadalmi beilleszkedését elősegítő.

A KEHOP a már említett pilotprojekten kívül nem nevez meg direkt KFI-programokat, a szakterület KFI-potenciálját a GINOP hivatott alapvetően előmozdítani. Azonban a már ismertetett főbb irányvonalak jellegükből adódóan segíthetik a kutatás-fejlesztési prioritások, illetve innovatív környezeti és energetikai megoldások megvalósítását. Az árvízi védekezés és általában a katasztrófavédelem innovatív fejlesztéseit is meg lehet valósítani az operatív program keretei között. Az energiahatékonyság növelése egy-egy innovatív vállalkozás infrastrukturális fejlesztésekor a költséghatékonyság növelésével akár egy másik területen folytatott KFI-tevékenységet támogató eszköz lehet. A hulladékgazdálkodás és a szennyvízkezelés, a biológiai lebontást hasznosító technológiák (bioremediáció, biodegradáció) ma már olyan rohamosan fejlődő területek, amelyek elképzelhetetlenek az innováció nélkül annak érdekében, hogy a megvalósuló megoldások egyszerre legyenek költséghatékonyak és környezetvédelmi szempontból kifogástalanok. A környezeti terhelés tényleges, fenntartható csökkentése csak a legújabb és innovatív megoldások alkalmazásával lehetséges, legyen szó

akár a szelektív hulladékgyűjtés vagy a szennyvízelvezetés megoldásairól. A teljes területen indokolt olyan analitikai laborok megvalósítása (a levegő- vagy vízszennyezés mérésétől a meteorológiai előrejelző és megfigyelőrendszerekig az éghajlatváltozásra tekintettel), amelyek el tudják látni a megfelelő kutatási, támogató és monitoringtevékenységet.

Az IKOP KFI-lehetőségeinek zömét a komplex fejlesztések jelentik, a közlekedés integrált fejlesztése, az operatív program horizontális tengelyei mentén: a közlekedésbiztonság, valamint az intelligens közlekedési rendszerek fejlesztése elsősorban IKT-eszközökkel megvalósítható, innovatív megoldási lehetőségeket rejtenek: internet-, illetve GPS-alapú közlekedési információs szolgáltatások és utastájékoztatói rendszerek, elektronikus monitoring és forgalomirányítás, elektronikus jegyrendszer és díjfizetés, forgalomirányítás. Ezek mindegyike előnyben részesíti a „testreszabhatóságot”, utas- és felhasználóbarát megoldásokat, a helyi igényeknek való megfelelést, amelyek igénylik a megvalósuló projekteknél a meglévő rendszerek vagy teljesen új megoldások fejlesztését. Az integrált közlekedésfejlesztések keretei között szükség lesz az innovatív megoldásokra, kiemelten az intermodális csomópontok fejlesztésekor, de a közúti, vasúti stb. közlekedés „hagyományos”, ágazati megoldásainak megvalósításakor is.

A TOP lehet az az operatív program, amely a direkt KFI-ösztönző intézkedések mellett a kutatást, a fejlesztést és az innovációt segítő komplex térségfejlesztési programokat meg tudja valósítani. A bevezetőben már említett tervezési struktúra alapján a megyei tervezés és megvalósítás kap kiemelt szerepet a következő programozási ciklusban. A megyei programok számtalan helyen emelik ki a KFI szerepét, amelynek a TOP megvalósítása során kell realizálnia. Tehát az itt megvalósuló, KFI-t támogató fejlesztések a gazdaságfejlesztésnél, környezetvédelemnél, energiahatékonyságnál leírtaknak megfelelően veendő figyelembe, azonban kifejezetten a megyei, illetve a megyei jogú városok igényeire szabottan.

A VP egyébként is kiterjedt KFI-lehetőségeit az ágazati területeken lehet tovább bővíteni. Az agrárgazdaság területén tapasztalható erős eltolódás a mezőgazdaság irányába az állattenyésztésben megvalósítandó innovatív megoldások számára nyit szükség szerint utat. Az ágazatok arányeltolódásán sokat segíthetnek olyan komplex agrárgazdasági fejlesztések, amelyek ezen az eltolódáson képesek segíteni. A további érintett ágazatok közül kiemelendő a hazai élelmiszer-gazdaság, ahol a nagy hozzáadott értékű, minőségi élelmiszerek, valamint hungarikumok előállításánál a KFI szerepe jelentős, ahogyan az élelmiszerláncok lerövidítése, valamint az élelmiszerbiztonság területén. A környezetvédelmi fejlesztésekkel összhangban valósíthatók meg az erdőgazdasághoz is köthető ökológiai kutatások és fejlesztések (a természeti erőforrások megőrzésére tekintettel), illetve a teljes agrár- és élelmiszer-gazdaságban történő, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák irányába történő fejlesztések. Az energianövények, biomassza, melléktermékek hasznosítása, az innovatív öntözőrendszerek fejlesztése is nyújthat KFI-lehetőségeket az operatív programban.

A fent bemutatott, egyes tematikus programokban rejlő lehetőségek sokszorosára bővíthetők egy kifejezetten erre alkalmas eszköz, az ún. kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzés alkalmazásával,³⁴ (azaz „precommercial procurement”, további-

akban PCP), amelyet – kerülve az „innovatív közbeszerzés” néhol tévesen felbukkanó terminológiáját – nevezhetjük az innováció közbeszerzésének is. Ezen folyamatnál az állam piacot biztosít adott területeken az innovációnak, így az érintett cégek már úgy tudnak belevágni fejlesztéseikbe, hogy a létrejövő eredményeiknek potenciális piaca lehet.

A PCP-eljárás³⁵ során az állami szerv a felmerült közszolgáltatási igényre nem ír ki rögtön közbeszerzést, hanem egy négylépcsős (ötlet–megvalósíthatósági tanulmány–prototípusgyártás–kereskedelmi bevezetést megelőző tesztelések) folyamat során olyan megoldások kifejlesztését segíti elő, amelyek legyártására nyílt közbeszerzést tehet közzé. Az EU-s és hazai jogszabályok értelmében a közbeszerzésen már bármilyen vállalat részt vehet, nemcsak a többlépcsős folyamatban „talpon maradt cégek”. A PCP végeredményeként olyan terméknek kell létrejönni, amely „tömegigényt” elégít ki (nem csak egyedi szükségletre jelent megoldást), és bárki megveheti.

A PCP a közzsféra számára költségcsökkentő, illetve hatékonyságnövelő módszer, és az innovációt a keresleti oldalról erősíti. A kockázatok és a hasznok megosztásán alapuló PCP a köz- és a magánszféra együttműködésével segíti elő olyan új technológiák, termékek, illetve szolgáltatások létrehozását, amelyek korszerű megoldást jelentenek a közintézmények problémáira. Az Európa 2020 program KFI-kezdemenyezésében, a Horizont 2020-ban is megjelenő PCP-eszköz bevezetését már több helyen tervezi az Európai Unió.³⁶ Jelen írásunkban nincs mód ennek az eszköznek a részletesebb ismertetésére, azonban jellegéből adódóan kiemelt jelentőséggel bír egy-egy olyan (elsősorban állami) fejlesztés megvalósításában, amely egy új termék, megvalósuló fejlesztés vagy innovatív megoldás közbeszerzését teszi lehetővé, illeszkedve az uniós és hazai jogszabályok adta, néhol nem túl tág mozgástér lehetőségeihez. A PCP-vel tehát e fejezetben leírt innovációs potenciál az operatív programok nyújtotta keretek között a többszörösére növelhető.

AZ INNOVÁCIÓ MINT ESZKÖZ

Az operatív programokban megjelenő KFI-támogatások legnagyobb része a konvergenciaregiókban használható fel a 2014–2020-as támogatási időszakban. A vállalati KFI-források nagy része a GINOP-ban összpontosul, ahol elsősorban kutatási infrastruktúra fejlesztésére nyílik lehetőség. A GINOP biztosítja a kutatási infrastruktúrákhoz kapcsolódó kutatói mobilitást, illetve a H2020-konzorciumok létrehozását támogató kezdeményezéseket (ERFA-típusú támogatások keretében). Jelentősen nő a pénzügyi eszközök nyújtotta KFI-lehetőségek tárháza is. Az EFOP a képzési célú kutatási infrastruktúrát fejleszti, illetve a kutatói mobilitást, a H2020-ra való felkészülést és egyéb KFI-oktatást és -képzést valósít meg (utóbbiak ESZA-típusú támogatások keretében). A központi régió KFI-jét a VEKOP hivatott támogatni, mintegy a GINOP tükörpályázataként. Az agrárinnováció és az akvakultúra innovációs programjait a VP és a MAHOP valósítja meg. A helyi, egyedi KFI-kezdeményezésekre, projektekre a TOP kínálhat lehetőséget. A közigazgatási innovációra a KÖFOP, a szociális innovációra – többek közt – az RSZTOP ad támogatást. A közlekedési (IKOP), a környe-

zetvédelmi és energetikai (KEHOP) ágazati operatív programok közvetlenül nem támogatnak KFI-t, az érintett ágazatok, tudományterületek tényleges KFI-tevékenységét a GINOP, illetve az EFOP biztosítja, azonban ezekben az operatív programokban is lehetőség van a KFI-tevékenységek támogatására indirekt módon, valamint olyan innovatív megoldások alkalmazásával az egyes projektek megvalósítása során, amelyek összességében a KFI-célkitűzéseket, a KFI-szektorát erősítik. Itt külön kiemelhető a PCP nyújtotta innovációs potenciál, amely jelenleg még – ahogyan az uniós tagállamok többségében is – hazánkban kihasználatlan. Mindezek elmondhatók a többi operatív program nem elsősorban vagy közvetlenül KFI-t támogató célkitűzéseiről, intézkedéseiről is. Megfontolandók tehát azok a szempontok mind döntéshozói, mind pályázói oldalról, amelyek az innovációnak, mint a gazdasági fejlődés, ezáltal a társadalmi jólét egyik legnagyobb hajtóerejének még nagyobb teret engednek.

A 2014–2020-as periódusraallokált forrás jelentős eszköz Magyarország és közvetve az EU kitűzött céljainak elérésében, eredményes és hatékony felhasználása komoly kihívást és felelősséget jelent hazánk döntéshozói számára. Az operatív programok KFI jellegű prioritásainak következetes megvalósítása hozzájárulhat ahhoz, hogy Magyarország jelentős áttörést, gazdasági növekedést érjen el.

JEGYZETEK

- ¹ A Magyarország által az Európai Bizottság részére benyújtott operatív programok esetében jelenleg visszajelzésre vár a magyar kormány. A benyújtott operatív programok a Bizottsággal történő egyeztetés eredményeként még változhatnak. Forrás: *Magyarország nyolc operatív programot benyújtott az EU-nak*. www.kormany.hu/hu/ministerelnokseg/hirek/magyarorszag-nyolc-operativ-programot-benyujtott-az-eu-nak
- ² *EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. European Commission, Brussels, 3. 3. 2010. eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF
- ³ Az Európai Parlament és a Tanács 1301/2013/EU rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1301&from=HU
- ⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1304/2013/EU rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1304&from=HU
- ⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 1300/2013/EU rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1300&from=HU
- ⁶ A Tanács 1698/2005/EK rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005R1698&from=HU
- ⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1303&from=HU
- ⁸ A 2014–2020-as időszakra szóló közös stratégiai keret elemei. Európai Bizottság, 2012. 3. 14. ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/strategic_framework/csf_part2_hu.pdf
- ⁹ *Új Széchenyi Terv*. Magyarország kormánya, 2011. www.polariszemle.hu/app/data/Uj_Szechenyi_Terv.pdf. Az új programozási időszak fejlesztési programja a korábbi Új Széchenyi Terv elnevezés helyett a Széchenyi 2020 nevet kapta. Forrás: palyazat.gov.hu/valtozasok_az_arculati_eloirasokban_es_a_kedvezmenyezettek_tajekoztatasi_kotelezettségeiben
- ¹⁰ *Magyarország 2014. évi Nemzeti Reform Programja*. Magyarország kormánya, 2014. ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_hungary_hu.pdf
- ¹¹ *Europe 2020 Flagship Initiative. Innovation Union*. European Commission, 6. 10. 2010. ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf#view=fit&pagemode=none

- ¹² *Befektetés a jövőbe. Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia (2013–2020)*. 2010-2014.kormany.hu/download/0/74/f0000/MK_13_115_nkis.pdf
- ¹³ *Oslo Manual. Guidelines for collecting and interpreting innovation data*. OECD–Eurostat, 2005, 58. o. kaleidoszkop.nih.gov.hu/documents/15428/16119/OSLO-EN_2005_3
- ¹⁴ A Központi Statisztikai Hivatal kutatás-fejlesztésre vonatkozó idősoros éves, területi adatai szerint minden statisztikai kategóriában (pl. kutató-fejlesztő helyek száma, összes K+F-ráfordítás stb.) Közép-Magyarország volt az első helyen a 2005 és 2012 közötti időszakban. www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ohk007a.html
- ¹⁵ Gross Expenditure on Research and Development: teljes kutatás-fejlesztési ráfordítás.
- ¹⁶ *KFI tükkör 3. A KFI területi jellegzetességei Magyarországon*. Nemzeti Innovációs Hivatal, Budapest, 2013. kaleidoszkop.nih.gov.hu/documents/15428/38972/KFI%20t%C3%BCk%20%20%20A%20KFI%20ter%C3%BCleti%20jellegzetess%C3%A9gei%20Magyarorsz%C3%A1gon
- ¹⁷ A kormány 1731/2013. (X. 11.) Korm. határozata a 2014–2020-as európai uniós programok lebonyolításának alapelveiről. Magyar Közlöny, 2013. évi 169. szám. www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13169.pdf
- ¹⁸ Jelen tanulmány operatív programokra vonatkozó részei, megállapításai a Partnerségi Megállapodás (a 2014–2020-as időszak tervezési alapidokumentuma) adta keretek között, széles társadalmi egyeztetés alapján elkészített operatív programok felhasználásával készültek. Letölthető: palyazat.gov.hu/forum_pate/29?offset=0 palyazat.gov.hu/forum_topic_pate/794/filter?offset=0&theme_filter=palyazat.gov.hu/forum_topic_pate/761/filter?offset=0&theme_filter=www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCkQFjAB&url=http%3A%2F%2Fpalyazat.gov.hu%2Fdownload%2F51383%2FK%25C3%25B6zigazgat%25C3%25A1s-%25C3%25A9s%2520K%25C3%25B6zsolg%25C3%25A1ltat%25C3%25A1s%2520Fejleszt%25C3%25A9si%2520Operat%25C3%25ADv%2520Program.pdf&ei=agnRU479GuSm4gTYlCYDg&usq=AFQjCNGZyZP724bVsByjGXQT-CfcryClKw&sig2=JXld0kIYAwkHF50sX2i0Ww&bvm=bv.71667212,d.bGE
- ¹⁹ Egy főre jutó bruttó hazai termék (2000–). Központi Statisztikai Hivatal, 2014. www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt014.html
- ²⁰ *Közösség által irányított helyi fejlesztés. Kohéziós politika 2014 és 2020 között*. Európai Bizottság, 2014. ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_hu.pdf
- ²¹ *OECD environmental strategy for the first decade of the 21st century*. OECD, 2001. www.oecd.org/env/indicators-modelling-outlooks/1863539.pdf; *Környezetökológiai politika. Egészséges és fenntartható környezetet a jövő nemzedékei számára*. Európai Bizottság, 2013. europa.eu/pol/pdf/flipbook/hu/environment_hu.pdf
- ²² Regulation (EU) No 1316/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013. eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:348:0129:0171:EN:PDF
- ²³ Az Európai Parlament és a Tanács 1315/2013/EU rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1315&from=EN
- ²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1315/2013/EU rendelete. 6. cikk, 3. bekezdés.
- ²⁵ Az intelligens szakosodás („smart specialisation”) egy új innovációs irányvonal, fő célja a regionális innováció erősítése a gazdasági növekedés és jólét elérése érdekében, biztosítva egyúttal a régióknak, hogy saját erősségeikre fókuszáljanak. ec.europa.eu/research/regions/index_en.cfm?pg=smart_specialisation
- ²⁶ *Közösség által irányított...*, i. m.
- ²⁷ A Tanács 1290/2005/EK rendelete. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005R1290&from=HU
- ²⁸ *Nemzeti Vidékstratégia 2012–2020*. Vidékfejlesztési Minisztérium, 2012. Letölthető: videkstrategia.kormany.hu/download/4/37/30000/Nemzeti%20Vid%C3%A9kstrat%C3%A9gia.pdf
- ²⁹ A MAHOP esetében a finanszírozó alap az Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA).
- ³⁰ Kiemelt cél a Horizont 2020-ban való kutatóintézeti és vállalati részvétel, illetve konzorciumvezetés. A Horizont 2020 az EU kutatás-fejlesztési és innovációs politikáját 2014 és 2020 között meghatározó program, amely közel 79 milliárd eurós költségvetéssel gazdálkodik. A program a kontinens globális versenyképességének növelését célzó Európa 2020 stratégia „Innovatív Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezésének egyik alappillére. www.h2020.gov.hu/horizont2020-program

- ³¹ Alapvetően jó strukturális háttér (önálló kutatóintézet, tanszékek), kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszer, magas színvonalú felsőfokú képzés jellemzi a halgazdálkodás K+F+I- és oktatási területét, azonban vannak hiányosságok.
- ³² *Magyary Zoltán Közigazgatás-fejlesztési program*. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2012. magyarprogram.kormany.hu/admin/download/d/2c/40000/Magyary%20kozig%20fejlesztési%20program%202012%20A4.pdf
- ³³ A szociális innováció olyan új ötletek (termékek, szolgáltatások és modellek) fejlesztését és bevezetését jelenti, melyek találkoznak a szociális, társadalmi igényekkel, és újfajta szociális kapcsolatokat, együttműködéseket, interakciókat hoznak létre. Fő célja az emberi jólét fejlesztése. Forrás: *Guide to social innovation*. European Commission, February, 2013. ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/social_innovation/social_innovation_2013.pdf
- ³⁴ Kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzés alatt olyan K+F-szolgáltatások állami támogatásnak nem minősülő beszerzési modelljét értik, amelyek esetében a haszon nem kizárólag az ajánlatkérő szervnél jelentkezik a szolgáltatásnak a saját tevékenységében való felhasználása során, miközben a kapott szolgáltatás ellenértékét teljes mértékben az ajánlatkérő szerv fizeti meg. Forrás: *Pre-commercial Procurement: Driving innovation to ensure sustainable high quality public services in Europe*. Commission of the European Communities, Brüsszel, 14. 12. 2007. ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/com_2007_799.pdf
- ³⁵ Forrás: www.nih.gov.hu/innovacios/innovaciot-tamogato
- ³⁶ *PCP related initiatives in countries around Europe*. Community Research and Development Information Service, 2014. cordis.europa.eu/fp7/ict/pcp/msinitiatives_en.htm